



# Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

Rapport  
Växjö kommun

KPMG AB

2023-05-11

Antal sidor 21



Växjö kommun

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2023-05-11

## Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	6
2.3	Metod	6
3	Resultat av granskningen	8
3.1	Organisation och ansvarsfördelning	8
3.2	Risکانالys och internkontrollplan	9
3.2.1	Bedömning	10
3.3	Rutiner, riktlinjer och kontrollaktiviteter	10
3.3.1	Bedömning	15
3.4	Rutiner vid misstankar om välfärdsbedrägerier	16
3.4.1	Bedömning	17
3.5	Utbildning och kompetensförsörjning	18
3.5.1	Bedömning	18
4	Slutsats och rekommendationer	19

## 1 Sammanfattning

KPMG har av Växjö kommuns revisorer fått i uppdrag att granska omsorgsnämndens och nämndens för arbete och välfärds förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier.

Syftet med granskningen är att bedöma om ansvariga nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

### Omsorgsnämnden

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att omsorgsnämnden till viss del säkerställt en ändamålsenlig styrning och intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att det finns dokumenterade riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier inom assistansersättning och hemtjänst. Vi bedömer dock att befintliga dokument behöver kompletteras med rutiner för bakgrundskontroller av utförare och anställda, liksom rutiner för uppföljning och kontroll av hemtjänstleverantörer.

Vidare bedömer vi att det saknas dokumenterade riktlinjer och rutiner för åtgärder som ska vidtas vid faktiska misstankar om välfärdsbedrägerier, samt kriterier för vad som ska betraktas som faktisk misstanke om oegentligheter. Vi bedömer också att delegationsordningen behöver kompletteras med vem som är ansvarig för att upprätta en polisanmälan mot en privat utförare.

Vår bedömning är även att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att medarbetare och chefer på ett systematiskt sätt, erbjuds kompetenshöjande insatser avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att en god kännedom om välfärdsbedrägerier är en viktig del för att förebygga och upptäcka misstänkt välfärdsbrottslighet.

Vi bedömer det som positivt att nämnden beaktat risken för välfärdsbedrägerier i riskanalys och internkontrollplan för 2022, samt har upprättat egenkontroller i form av aktgranskningar. Detta är viktiga komponenter för en god intern kontroll inom området.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi omsorgsnämnden att:

- Tillskapa rutiner för uppföljning av LSS-brukares behov för att utvärdera eventuella behovsförändringar.
- Komplettera befintliga dokument med rutiner för bakgrundskontroller av utförare och anställda, liksom rutiner för uppföljning och kontroll av hemtjänstleverantörer
- Säkerställa att det finns rutiner och åtgärdsplaner vid misstanke om välfärdsbedrägerier.
- Initiera en översyn av delegationsordningen avseende ansvar vid beslut om anmälan gällande bidragsbrott och bedrägerier.
- Säkerställ att delegationsordningen är känd i organisationen.

- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att tillförskansa sig kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

### Nämnden för arbete och välfärd

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden för arbete och välfärd till viss del säkerställt en ändamålsenlig styrning och intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att nämnden för arbete och välfärd inte i tillräcklig utsträckning beaktat risken för välfärdsbedrägerier i 2022 års riskanalys. Vi bedömer samtidigt att det finns tydligt dokumenterade riktlinjer, rutiner, kontrollaktiviteter och förebyggande aktiviteter avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier inom ekonomiskt bistånd. Vi bedömer att det är tydligt reglerat genom rutiner och delegationsordning hur ett upptäckt eller misstänkt välfärdsbedrägeri ska hanteras. Vi bedömer emellertid att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att medarbetare och chefer på ett systematiskt sätt, erbjuds kompetenshöjande insatser avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vidare bedömer vi att en god kännedom om välfärdsbedrägerier är en viktig del för att förebygga och upptäcka misstänkt välfärdsbrottslighet.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi nämnden för arbete och välfärd att:

- Säkerställa att en riskanalys specifikt inriktad på riskerna för oegentligheter inklusive välfärdsbedrägerier återkommande genomförs och dokumenteras.
- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att tillförskansa sig kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

## 2 Bakgrund

Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning.

I betänkandet – *Kontroll för ökad tilltro (SOU 2020:35)*<sup>1</sup> konstateras att förutsättningarna för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen har förbättrats under de senaste två decennierna. Faktorer som framhålls vara bidragande till detta är digitaliseringen av välfärden, ökad rörlighet av arbetskraft samt ett ökat inslag av privata utförare i välfärdssystemen.

Kommuners verksamheter innefattar flera attraktiva områden för välfärdsbedrägerier och ansvariga nämnder behöver därför tillse att det finns ett ändamålsenligt internkontrollsystem som motverkar felaktiga utbetalningar. Risker som kan föreligga i en kommun är oklara riktlinjer och kontrollrutiner för bedömning av företagets/organisationens/den enskildes kvalificering samt för beviljande av ersättning/stöd/bidrag. Det föreligger också utmaningar i vilka möjligheter och förutsättningar den enskilda handläggaren har att genomföra kontroller.

### 2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om ansvariga nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Granskningen inriktas på processerna assistentersättning, ersättningar för hemtjänst (LOV)<sup>2</sup> och försörjningsstöd.

I granskningen ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Har nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier, har genomförts?
- Har risken för välfärdsbedrägerier beaktats i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av ersättning/stöd/bidrag?
- Har nämnderna säkerställt att förebyggande kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av ersättning/stöd/bidrag, dels efter utbetalning av ersättning/stöd/bidrag? Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägeri?
- Har utbildning avseende förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier tillhandahållits medarbetare och chefer?

---

<sup>1</sup> Betänkande: Kontroll för ökad tilltro avseende utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen, Statens offentliga utredningar (SOU 2020:35)

<sup>2</sup> Lag 2008:962 om valfrihetssystem (LOV). Lagen gäller för kommuner och regioner när de inrättar valfrihetssystem för hälsovård- och socialtjänster.

Granskningen avser omsorgsnämnden och nämnden för arbete och välfärd.

## 2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt med utgångspunkt från:

- Kommunallagen, 6 kap. 6 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- Den nationella handlingsplanen mot korruption<sup>3</sup> ska utgöra ett stöd till den offentliga förvaltningen och bidra till att arbetet att förebygga och upptäcka korruption. Den lägger fram fem strategier för att ha ett strukturerat arbetet mot korruption: (i) förbättrad kontrollmiljö och tydligare ansvarsförhållanden, (ii) riskanalyser som bidrar till att skapa riskmedvetna organisationer, (iii) kunskap och etiska förhållningssätt, (iv) rutiner för hantering av misstankar om korruption samt (v) samverkan och läran av andras erfarenheter.
- Bidragsbrottslag (2007:612). Kommunen har en skyldighet att enligt 6 § bidragsbrottslag polisanmäla fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott begåtts.
- Eventuella interna styrdokument och riktlinjer beslutade av kommunfullmäktige

## 2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentanalys samt intervjuer. Fördjupade intervjuer och avstämningar har genomförts med både nämnden för arbete och välfärd samt omsorgsnämndens presidium. Följande individer inom nämndens verksamhetsområden har intervjuats:

Omsorgsnämnden	Nämnden för arbete och välfärd
Förvaltningschef för omsorgsförvaltningen.	Förvaltningschef för förvaltningen arbete och välfärd
Avdelningschef avdelningen för uppdrag och uppföljning.	Avdelningschef, Arbete och Lärande – avdelningen för full sysselsättning
Avdelningschef myndighetsavdelningen.	Enhetschef ekonomiskt bistånd.

<sup>3</sup> Regeringskansliet, ett utvecklat arbete mot korruption i den offentliga förvaltningen – Handlingsplan mot korruption 2021–2023



**Växjö kommun**

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2023-05-11

Handläggare.	Specialist socialrätt
Utredare.	Samordnare
Omsorgsnämndens presidium.	Socialsekreterare
	Nämnden för arbete och välfärds presidium.

Denna revision har inte genomfört stickprovskontroller av utbetalningar.

Alla som intervjuats har beretts möjlighet att faktakontrollera rapporten.

## 3 Resultat av granskningen

### 3.1 Organisation och ansvarsfördelning

#### Omsorgsnämnden

I omsorgsnämndens reglemente<sup>4</sup> framkommer det bland annat att omsorgsnämnden ansvarar för stöd, hjälp, service och omvårdnad för äldre människor och människor med sjukdom som nämns i 5 kap. 4–6 §§ socialtjänstlagen (SoL). Omsorgsnämnden ansvarar även för del av kommunens insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Dessutom ansvarar nämnden för del av kommunens insatser enligt Socialförsäkringsbalken.

Enligt intervjuer är omsorgsförvaltningens gemensamma funktioner samlade i en centralförvaltning med tre avdelningar: utvecklingsavdelningen med administratörer och vissa verksamhetsutvecklare, myndighetsavdelningen som i huvudsak består av handläggare som bedömer ansökningar om stöd och insatser samt avdelningen för uppdrag och uppföljning som arbetar med planering och kvalitetsarbete och utredningar.

#### Nämnden för arbete och välfärd

I nämnden för arbete och välfärds reglemente<sup>5</sup> framkommer det bland annat att nämnden ansvarar för kommunens uppgifter enligt socialtjänstlagen (SoL), socialtjänstförordningen och vad som i annan lag sägs om socialnämnd.

Inom förvaltningen finns en enhet som arbetar med försörjningsstöd. Individer skickar in sina ansökningar om försörjningsstöd, antingen digitalt eller i pappersform. Vid nyansökningar kommer individen i första hand i kontakt med en koordinator som har ansvar för den sociala planeringen, och för att personen ska ha en tydlig plan för återgång till studier eller arbete. Socialsekreterare bedömer rätten till ersättning och utbetalning av försörjningsstöd. Tidigare har enheten även haft en dedikerad handläggare som arbetar med felaktiga utbetalningar (så kallat FUT), denna roll finns dock inte längre. Anledningen till detta beskrivs vara en kombination av att rollen inte gav den utdelning som förvaltningen hade hoppats på, samt att resurser prioriterades på andra områden, till exempel förbyggande insatser såsom förbättrad stickprovskontroll och förbättrade rutiner vid utredning av nyansökan. Ansvariga socialsekreterare (med stöd av specialist socialrätt, samordnare och chef) är de som genomför utredningen om det finns misstanke om välfärdsbedrägerier eller oegentlighet.

---

<sup>4</sup> Fastställd av kommunfullmäktige 2016-12-20.

<sup>5</sup> Fastställd av kommunfullmäktige 2016-12-20



## 3.2 Riskanalys och internkontrollplan

### Kommunövergripande

I handboken för intern kontroll<sup>6</sup> framkommer övergripande riktlinjer och förhållningssätt kring hur nämnderna och styrelsen ska arbeta med intern kontroll. Gällande riskanalysarbete står det i handboken att en risk och väsentlighetsanalys ska genomföras som en grund för planering, prioritering och uppföljning av internkontrollarbetet och budgetprocessen. Riskanalysen ska göras utifrån verksamhetens mål och kritiska processer.

### Omsorgsnämnden

I omsorgsnämndens riskanalys<sup>7</sup> och internkontrollplan för 2022<sup>8</sup> framkommer det bland annat att dessa risker med bäring på det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier har identifierats:

Risk	Kontrollmoment
Risk för att utbetalningar av assistansersättning till privata assistansanordnare sker utifrån felaktigt underlag.	Kontroll av rutin för uppföljning av privata assistansanordnare som verkställer kommunala beslut.

Intervjuade representanter för omsorgsnämnden menar att riskanalyser och internkontrollplan är grunden i det arbete som förvaltningen gör, och att de risker som lyfts i riskanalys och internkontroll anses visa att nämnden är aktiv i arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vidare lyfts det fram att nämnden strävar efter att bli mer delaktiga i riskanalysarbetet under den kommande mandatperioden.

### Nämnden för arbete och välfärd

I internkontrollplanen 2022<sup>9</sup> för nämnden för arbete och välfärd finns inga risker som kan härledas till det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Det finns inte heller något i riskanalysen för 2022 års internkontrollplan<sup>10</sup> som stödjer att nämnden eller förvaltningen beaktat risken för välfärdsbedrägerier.

<sup>6</sup> Senast reviderad 2019-05-22. Dokumentansvarig, Ekonomiavdelningen KLF.

<sup>7</sup> Saknas datering.

<sup>8</sup> Beslutad av omsorgsnämnden 2021-12-15.

<sup>9</sup> Beslutad av nämnden för arbete och välfärd 2021-06-23.

<sup>10</sup> Saknas datering.

I intervjuer med tjänstepersoner samt nämndens presidium framkommer det att det inte skett någon riskanalys gällande välfärdsbedrägerier för 2022. Nämnden är inte involverad i framtagandet av riskanalysen utan förvaltningen tar utifrån genomförd riskanalys fram förslag på riskområden för internkontrollplan inför dialog på nämndens arbetsutskott. Presidiet informerar om att de i tidigare internkontrollplaner beaktat risken för välfärdsbedrägerier gällande utbetalning av försörjningsstöd men att det inte finns med längre. Detta beror enligt tjänstepersoner och presidiet på att de har en god struktur på de rutiner och riktlinjer som finns inom förvaltningen och att de på detta sätt, beaktat och vidtagit åtgärder för att motverka risken för välfärdsbedrägerier.

### 3.2.1 Bedömning

#### Omsorgsnämnden

Vi bedömer att nämnden i tillräcklig utsträckning har beaktat risken för välfärdsbedrägerier i sin riskanalys och internkontrollplan.

#### Nämnden för arbete och välfärd

Vi bedömer att nämnden inte i beaktat risken för välfärdsbedrägerier i 2022 års riskanalys.

Som en del i det förebyggande arbetet är det av vikt att genom riskanalyser identifiera svagheter i organisationen samt kommunens verksamheter. I våra intervjuer framkommer det att nämnden inte är involverad i riskanalysarbetet, utan att det är förvaltningen som tar fram ett förslag till nämnden. Vår bedömning är att förvaltningen och nämnden bör ta fram en process som involverar nämnden i riskanalysarbetet, i syfte att utveckla sin interna kontroll. Detta för att säkerställa att relevanta risker identifieras och hanteras effektivt.

### 3.3 Rutiner, riktlinjer och kontrollaktiviteter

#### Omsorgsnämnden

##### Assistansersättning

Inom Växjö kommun ansvarar myndighetsavdelningen för vård och insatser i enlighet med LSS om individens behov understigande 20 timmar. Överstiger individens behov 20 timmar är det Försäkringskassan som är ansvarig för att bedöma (enligt Socialförsäkringsbalken) och betala ut assistansersättning. Individer som ansöker om assistansstöd enligt LSS gör det digitalt eller genom att skicka in ansökningsblankett. Ansökningarna hanteras av handläggare som bedömer behov av och rätt till stödsatser. Bedömningen grundas bland annat på relevanta intyg, till exempel läkarintyg, intervjuer med andra personer som möter den sökande inom andra verksamheter, samt samtal med den sökande. Utgångspunkten är att handläggaren någon gång under utredningen träffar den sökande för att kunna bilda sig en tydligare uppfattning om individens assistansbehov, enligt intervjuade. Den som beviljas personlig assistans väljer själv om den vill anlita kommunen eller en privat

assistansutförare. Vid val av en privat utförare tecknar brukaren avtal med utföraren varpå en kopia ska tillhandahållas kommunen. Utföraren ska månadsvis skicka in en tidrapport över antal arbetade timmar. Uppföljning av assistansbehov ska ske årligen, enligt kommunens webbplats, dock finns inga dokument som styrker detta.

Förvaltningen har en rutin för hantering av fakturor när beslut enligt LSS §9.2 verkställs av privat assistansanordnare<sup>11</sup>. Rutinen syftar till att klargöra de moment som utgör kontroll av assistansutförare och löpande fakturakontroll. Det definierar även vem av mottagningsattestant eller beslutsattestant som är ansvarig för respektive kontrollåtgärd. Rutinen tar upp kontrollåtgärder för bland annat följande moment:

Fakturamoment	Kontrollmoment
Inför avtal med ny utförare	Kontroll av assistanstillstånd hos Inspektionen för vård och omsorg, kontroll avseende F-skattsedel hos Skatteverket.
Löpande fakturakontroll	Bland annat fakturerat timpris samt att antal utförda timmar stäms av mot tidrapport och giltiga beslut.
Åtgärder vid upptäckta brister	Kontakt med anordnaren för att hämta in ytterligare information och eventuella justeringar vid bristande fakturaunderlag eller vid misstanke om arbetstid som inte följer arbetstidslagstiftning.
Löpande tillståndskontroll	Tillstånd för samtliga utförare ska kontrolleras var tredje månad med IVO. IVO uppges även ansvara för att underrätta berörda kommuner i de fall som tillstånd att bedriva assistans dras in.
Hantering av felaktiga eller bristfälliga fakturor som bestridits men där anordnaren inte inkommit med ny kreditering	Anordnaren uppmanas inkomma med kompletterande information, när påminnelse om komplettering ska skickas samt när meddelande om fakturans förfallande skickas till anordnaren.

Dokumentet Fakturaregistrering och attestering<sup>12</sup> anger att en fakturautbetalning alltid ska föregås av två attester: en mottagnings/granskningsattest och en

---

<sup>11</sup> Beslutad 2022-12-18

<sup>12</sup> Saknas datering

granskning/beslutsattest. Dokumentet avser generell fakturahantering inom hela kommunen.

Rutin för handläggning av sjuklöner enligt 9 § 2 LSS<sup>13</sup> beskriver kontrollmoment som ska genomföras kring fakturahantering avseende ersättning för merkostnader vid ordinarie assistents sjukdom. Kommunen är skyldig att till den assistansberättigade antingen tillhandahålla en vikarie eller betala ut ekonomisk ersättning för faktiska merkostnader som uppstått vid sjukfrånvaro hos ordinarie personlig assistent. Enligt rutinen ska tidrapportunderlag begäras in som styrker sjukfrånvaron.

Vad gäller övrig uppföljning av LSS uppger intervjuade att även timvolymerna för kommunala respektive privata utförare jämförs då detta kan indikera avvikelser, liksom snitttid per assistanstagare, som vid ökande omfattning kan föranleda utökad kontroll.

### Hemtjänst

Individer som ansöker om hemtjänst enligt SoL, gör det digitalt eller genom att skicka in ansökningsblankett. Ansökningarna hanteras av handläggare som bedömer behov av och rätt till stödinsatser. Ansökan om hemtjänst föregås inte av fysiska möten med brukaren, däremot av kontakt med andra vårdgivare i de fall den sökande behandlas medicinskt av annan vårdgivare.

Rörande hemtjänst har kommunen avtalat företag och organisationer som vill utföra hemtjänst enligt Lagen om valfrihetssystem genom en upphandling från år 2021. Upphandlingsunderlaget<sup>14</sup> stipulerar de krav som ställs på utföraren och reglerar avtalet med kommunen. Det handlar bland annat om krav på underleverantörer, att utföraren ska ha en stabil ekonomisk kapacitet och tillstånd att bedriva hemtjänst hos IVO. Enligt kravspecifikationen ska kommunen ges rätt till insyn i utförarens verksamhet genom rätten att ta del av dokumentation och annat material relevant för uppföljning av verksamheten.

Upphandlingsunderlaget anger inga övriga kontrollmoment i syfte att förebygga välfärdsbedrägerier. Intervjuade anser emellertid att avtalsmodellen i sig är begränsande för möjligheter till oegentligheter då utföraren tilldelas ett fast antal timmar.

Kommunen har vidare en rutin för uppföljning och tidsbegränsning av beslut om hemtjänst enligt socialtjänstlagen<sup>15</sup>. Rutinen syftar till att skapa enhetliga former för hur och när uppföljning av beslut om hemtjänst ska göras och är inriktad på uppföljning av behovet hos brukaren.

I intervjuer framkommer att hemtjänst följs upp månadsvis genom aggregerade nyckeltal kring volymer och timantal som faktureras av privata utförare. Kontrollen följer

---

<sup>13</sup> Beslutad 2021-06-15

<sup>14</sup> Daterad 2021-11-24

<sup>15</sup> Beslutad 2020-10-19

ingen dokumenterad rutin utan görs i verksamhetsutvecklande avsikt samt som ett sätt att uppmärksamma och kontrollera eventuella volymavvikelser.

Enligt intervjuer kontrollerar handläggare, då fakturaunderlag inom hemtjänst inte är korrekt, digitala loggar för in- och utpassering hos brukare och begär in utdrag från utförarens planeringssystem. Vilka kontrollåtgärder som vidtas är beroende av det aktuella ärendet. Det finns inga nedtecknade eller dokumenterade rutiner som anger när och hur kontroll ska ske. Dock upplever tjänstepersonerna viss svårighet att validera huruvida hemtjänst levereras enligt avtal då kommunen inte uppges ha tillåtelse att genomföra icke-aviserade hembesök hos brukare då schemaläggning och leverans av hemtjänst är en överenskommelse mellan brukare och utförare.

### Enhetsövergripande

Både vad gäller hemtjänst och LSS uppger intervjuade att direktkontakten med en utförare som inkommer med ett felaktigt fakturaunderlag är ett avgörande moment utifrån vilket fakturaunderlaget oftast korrigeras alternativt att fakturan makuleras. Det framkommer också att förvaltningen bedriver ett pågående arbete med att förbättra processer som säkerställer korrekta fakturautbetalningar till utförare, och att arbetet i stor utsträckning koncentreras till att identifiera adekvata kontrollmoment samt att forma rätt organisation för uppföljning.

Därtill har förvaltningen upprättat en checklista med kontrollmoment<sup>16</sup> som ska utföras inom ramen för aktgranskning. Aktgranskning är enligt intervjuer en form av egenkontroll där handläggning och beslut gällande hemtjänst och LSS granskas utifrån handläggarens hantering för att säkerställa dels en likvärdig och korrekt ärendehantering, dels att handläggaren inte överträtt sina befogenheter. Uppdags avsteg stäms detta av med närmaste chef. Av intervjuade betraktas aktgranskningen även fungera som en kontroll av att avtal och fakturering sköts korrekt av utföraren. Checklistan innehåller till exempel frågor om underlag som beslut fattats utifrån liksom motivering och bedömning till beslut. I intervjuer uppges att aktgranskningar genomförs systematiskt och gruppvis och att resultatet sedan sammanställs i verksamhetsutvecklande syfte.

I egenkontrollerande syfte utförs även loggkontroller i verksamhetssystem för att granska att handläggare av LSS och hemtjänst inte tar del av otillbörlig information, enligt intervjuade.

När det kommer till uppföljning och rapportering till omsorgsnämnden gör intervjuer gällande att nämnden regelbundet tar del av ej verkställda beslut och motivering till dessa, delegationsbeslut samt nyckeltal kring ekonomi och timvolym.

---

<sup>16</sup> Saknas datering

## Nämnden för arbete och välfärd

Nämnden har tagit fram riktlinjer för ekonomiskt bistånd<sup>17</sup> med syftet att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling. Riktlinjerna är ett stöd för handläggaren i bedömning av skälig nivå<sup>18</sup>. De ska även stödja rättssäkerheten för den enskilde genom att handläggningen av ekonomiskt bistånd blir mer enhetlig. Det gäller såväl bidragsnivå som förutsättningar för rätten till ekonomiskt bistånd. Riktlinjerna ska vara till hjälp i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som behöver genomföras.

Den sökande ska ange inkomster och utgifter vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Enheten har en lathund för hur ej kompletta ansökningar ska hanteras. Lathunden ger exempel på de olika kompletteringar som kan komma att behöva krävas in samt vad handläggaren behöver uppmärksamma och ska fungera som stöd för handläggare i deras arbete. Därefter exemplifierar lathunden en mängd olika situationer där komplettering kan behövas. Det anges bland annat att handläggaren i fråga kan använda sig av är tjänsten SSBTEK<sup>19</sup> för att exempelvis kontrollera fordonsinnehav och utbetalningar från andra myndigheter och huruvida individen ansökt om de olika bidrag som hen kan ha rätt till. Andra kontroller är exempelvis att granska om flera personer är folkbokförda på adressen, om hushållet har företag som är aktiva, eller om personen nyligen flyttat till kommunen. Under intervjuerna med förvaltningen beskrivs det att i de fall en komplettering sker begärs en ansemlig mängd information in, vilket enligt förvaltningen, ger en "heltäckande bild" av den sökandes ekonomiska situation.

I intervjuer med förvaltningen framkommer det att verksamhetssystemet väljer ut ett antal slumpmässiga ärenden (detta för att det ska vara rättssäkert) för kontroll. De informerar även om att dessa slumpmässiga kontroller för tillfället endast genomförs på digitala ansökningar men att det pågår ett arbete för att ta fram en rutin för stickprovskontroller av fysiska ansökningar gällande försörjningsstöd.

I dokumentet Rutiner stickprovskontroller Arbete och välfärd<sup>20</sup> framkommer det stickprovskontrollernas syfte bland annat är att upptäcka felaktiga utbetalningar så som lön som inte angivits i ansökan och där det kan finnas misstanke om brott. Där anges vilka kontrollpunkter som handläggaren kan vidta i syfte att kartlägga den enskildes förutsättningar. Exempelvis kontroll av fakturor inom barnomsorg och bredband, kontroll av fordonsinnehav, folkbokföring eller utdrag från kontoutdrag. Dessa fynd dokumenteras därefter i den sökandes akt. Handläggaren gör även en bedömning om kontrollen är godkänd och eller om det behöver skapas ett ärende gällande återkrav.

---

<sup>17</sup> Fastställd av nämnden för arbete och välfärd 2019-06-20, senast uppdaterad 2021-12-17

<sup>18</sup> I Socialtjänstlagen 4 kap. 1 § anges det att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Samt att den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv

<sup>19</sup> Sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd - en digital tjänst för ekonomiskt bistånd som bygger på samverkan mellan statliga myndigheter och organisationer och SKR.

<sup>20</sup> Saknas antagandedatum

Vidare beskriver tjänstepersoner att det finns en god insikt gällande risken för välfärdsbedrägerier. Bland annat förtydligas det av att det är ett återkommande tema i de rutiner och riktlinjer som förvaltningens handläggare arbetar efter i sin vardag. Vidare anser tjänstepersonerna att deras rutindokument är omfattande och att det material som begärs in vid nyansökningar, månadskontroller (som sker av alla ärenden efter ett antal fasta kontrollpunkter) eller stickprovskontroller är så omfattande att de fångar och förebygger misstänkt välfärdsbrottslighet.

### 3.3.1 Bedömning

#### Omsorgsnämnden

Vi bedömer att nämnden avseende assistansersättning har beaktat risken för välfärdsbedrägerier i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av LSS-ärenden. Genom dokumenten har nämnden i tillräcklig utsträckning säkerställt att förebyggande kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför avtal med utförare, dels vid löpande fakturahantering. Vi bedömer att nämnden bör överväga att stärka uppföljningen av den enskilda brukarens behov för att säkerställa ändamålsenligheten kring beviljade insatser och utvärdera eventuella behovsförändringar över tid. Vi ser att nämnden bör stärka kontrollaktiviteterna med ytterligare rutiner för bakgrundskontroll av de privata utförarna samt stickprovsvisa kontroller av exempelvis anställningsavtal, lönespecifikationer, folkbokföring och dylikt.

Vi bedömer att nämnden avseende hemtjänst delvis beaktat risken för välfärdsbedrägerier i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggning av hemtjänstärenden. Befintliga dokumenterade rutiner och processer bedöms utgöra stöd i det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Nämnden skulle behöva stärka uppföljningen inom ramen för sin myndighetsutövning. Det kan till exempel vara att upprätta rutiner för granskning och uppföljning av utbetalningsunderlag för hemtjänstersättning med tydliga kontrollmoment. Liksom genom att dokumentera och utöka befintliga kontroller avseende digitala in- och utpasseringsloggar. Vi bedömer också att nämnden bör beakta möjligheten till utökade hembesök, vilket medges genom ansvaret för myndighetsutövningen.

Vi bedömer det positivt att nämnden säkerställt en ändamålsenlig egenkontroll genom den systematiska aktgranskningen, vilket stärker kontrollmiljön och minskar risken för felaktigheter.

#### Nämnden för arbete och välfärd

Vi bedömer att nämnden har beaktat risken för välfärdsbedrägerier i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av försörjningsstöd. Vi bedömer att nämnden i tillräcklig utsträckning har säkerställt att förebyggande kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av försörjningsstöd, dels efter utbetalning av försörjningsstöd.

## 3.4 Rutiner vid misstankar om välfärdsbedrägerier

### Omsorgsnämnden

#### Enhetsövergripande

Av intervjuer med handläggare och chefer framgår att misstankar om uttalat bedrägeri fattats ytterst sällan, endast vid något enstaka tillfälle har så skett. Den rådande uppfattningen är att situationer där till exempel ett fakturaunderlag inte motsvarar beslutat timantal beror på icke uppsåtliga misstag hos utföraren snarare än medvetet fusk. Vidare anser tjänstepersonerna att befintliga rutiner kring fakturagranskning och utbetalning för sjuklöneersättning i stor utsträckning stävja oegentligheter. I övrigt finns inga dokument som anger hur misstankar om bedrägeri ska hanteras eller hur utredning vid misstanke om brott ska gå till.

Ärenden där uppsåtliga oegentligheter misstänks föreligga uppfattas inte förekomma i någon vidare omfattning, följaktligen görs inga sammanställningar på aggregerad nivå över dylika ärenden. I de fall otydligheter i fakturaunderlag eller andra underlag förekommer utreds och noteras dessa i kundens journal.

I intervjuer framkommer också motstridiga uppgifter kring vem som har ansvar att besluta om polisanmälan vid misstanke om bedrägeri. Detta framgår inte heller av delegationsordningen som saknar beslutanderätt rörande detta.

#### Nämnden för arbete och välfärd

Enligt 6 § Bidragsbrottslagen 2007:612 ska socialtjänsten göra en polisanmälan om det finns misstanke om brott. I nämnden för arbete och välfärds delegationsordning<sup>21</sup> anges det under avsnitt 18.19 att avdelningschef har delegerats ansvaret att fatta: "beslut om polisanmälan angående brott mot den egna verksamheten" (vilket innefattar 6 § Bidragsbrottslagen).

Vidare framkommer det i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd att ekonomiskt bistånd ska utbetalas på rättssäkra och korrekta grunder. Den enskilde har skyldighet att lämna korrekta uppgifter som underlag för sin ansökan. Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska utgå från att rätt bistånd betalas ut till rätt person. Vid misstanke om att felaktig utbetalning har skett ska en utredning inledas. Alla handläggare på Arbete och välfärd har en skyldighet att efter en förhandsbedömning inleda en utredning om misstanke om felaktig utbetalning enligt 11 kap. 1 § 1st. SoL. I utredningen kan kontakter med andra myndigheter, registersökning, hembesök vid behov och annat som bedöms relevant för utredningen ingå. Utredningen består av en sammanställning av fakta vars syfte är att möjliggöra för nämnden att fatta ett korrekt beslut för att ta

---

<sup>21</sup> Fastställd av nämnden för arbete och välfärd, 2019-12-11, senast reviderad av nämnden för arbete och välfärd 2022-12-14.



tillvara på kommunens intresse. I bilagan 2 till riktlinjerna för ekonomiskt bistånd<sup>22</sup> beskrivs det att en misstanke om felaktig utbetalning kan inkomma till nämnden för arbete och välfärds kännedom på olika sätt. Det kan handla om en anmälan från en annan myndighet eller från en privatperson. Det kan också handla om att felaktigheten upptäcks internt vid handläggningen av det ekonomiska biståndet.

I riktlinjerna för ekonomiskt bistånd anges det att om utredningen visat att en felaktig utbetalning har ägt rum så ska nämnden fatta ett beslut om återkrav enligt 9 kap. 1 SoL<sup>23</sup>.

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd anger vad en anmälan om bidragsbrott ska innehålla. I intervjuer med tjänstepersoner vid förvaltningen beskrivs det att det kan vara svårt för förvaltningen att säkerställa bortom rimligt tvivel att individen i fråga har begått gärningen med uppsåt, vilket är en viktig del i utredningsprocessen. I de flesta fall är utredningsläget svårt då personen i fråga kanske bor i ett annat land, arbetar svart, har felaktiga folkbokföringsuppgifter (ex anger personen i fråga att hen är skild, fast de facto så har hen ett samboförhållande/äktenskap). Det finns inte heller någon möjlighet för förvaltningen att göra oanmälda besök till de individer som söker försörjningsstöd i syfte att kontrollera inkomna underlags riktighet, vilket i intervjuerna beskrivs som en försvårande faktor.

### 3.4.1 Bedömning

#### Omsorgsnämnden

Vi bedömer att omsorgsnämnden saknar nedskrivna rutiner och riktlinjer kring vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägerier samt kriterier för vad som ska betraktas som faktisk misstanke om oegentligheter. För att säkerställa att det finns en tydlighet i hur arbetet ska bedrivas, och att samtliga medarbetare har kännedom om hur de ska agera vid misstanke om välfärdsbedrägerier, bedömer vi att det är av vikt att nämnden säkerställer att arbetet med att dokumentera rutinerna genomförs.

Vi bedömer att nämnden behöver säkerställa att delegationsordningen är ändamålsenlig så till vida att den även inkluderar beslutanderätt gällande polisanmälan av bedrägerier och bidragsbrott. Vi bedömer att nämnden behöver säkerställa att delegationsordningen är känd i organisationen.

#### Nämnden för arbete och välfärd

Vi bedömer att det finns rutiner för vilka åtgärder som dels nämnden, dels tjänstepersoner ska vidta vid misstankar om välfärdsbedrägeri.

---

<sup>22</sup> Fastställd av nämnden för arbete och välfärd 2019-06-20, senast uppdaterad 2021-12-17

<sup>23</sup> Om den enskilde inte frivilligt betalar tillbaka det ekonomiska bistånd som avses i 9 kap. 1 och 2 §§ SoL ska nämnden för arbete och välfärd väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten med stöd av 9 kap. 3 § SoL.

## 3.5 Utbildning och kompetensförsörjning

### Nämndsövergripande

I våra intervjuer med tjänstepersoner från båda förvaltningarna anges det att vissa medarbetare har medverkat vid vissa utbildningar anordnade av exempelvis SKR, Polismyndigheten eller kommunala nätverk. Kommunjuristen har vid tillfälle även genomfört olika utbildningar, som delvis berört det förebyggande arbetet för välfärdsbedrägerier. Vidare informerar tjänstepersonerna i förvaltningarna att alla nyanställda genomgår en introduktionsutbildning i förvaltningens arbete, riktlinjer, rutiner och arbetssätt. Flera intervjupersoner uppger emellertid att de inte tagit del av några utbildningsinsatser kopplat till området välfärdsbedrägerier.

Vid intervjuerna med tjänstepersoner vid arbete- och välfärdsförvaltningen framkommer det att förvaltningen har en nära samverkan med Skatteverket gällande det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Detta yttrar sig genom att Skatteverket har hjälpt till att se över arbete- och välfärdsförvaltningens rutiner (exempelvis hur en polisanmälan ska formuleras, vilket underlag den ska innehålla för att den inte ska läggas ner) avseende försörjningsstöd.

I övrigt bedrivs det inga specifika eller formaliserade utbildningsinsatser inom förvaltningarna kring arbetet mot välfärdsbedrägerier.

### 3.5.1 Bedömning

#### Nämndsövergripande

Vi bedömer att utbildning avseende förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier inte i tillräcklig utsträckning, tillhandahålls medarbetare och chefer på ett systematiskt och strukturerat sätt. Vi bedömer att de det endast är vissa medarbetare som fått ta del av den utbildning som förvaltningen erbjuder, och att det inte finns någon konkret utbildningsplan eller utbildningsmaterial för alla medarbetare att tillgå avseende området välfärdsbedrägerier. Vi noterar emellertid att vid intervjuerna har det framkommit att vissa medarbetare deltagit vid olika externa utbildningsinsatser.

Vi noterar att förvaltningen för arbete och välfärd uppger ha en nära samverkan med Skatteverket avseende frågor gällande anmälan/utredningar av bidragsbrott.

God kännedom om välfärdsbedrägerier, inklusive viktiga risker att beakta, varningssignaler att agera på och möjliga metoder för kontroller, är en viktig del i arbetet med att minimera risken att välfärdsbedrägerier inte upptäcks eller utreds. Vi bedömer att nämnderna bör säkerställa att de medarbetare som kommer i kontakt med dessa frågor har den kunskap och kännedom som behövs för att möjliggöra upptäckt av, och förebygga, välfärdsbedrägerier.

## 4 Slutsats och rekommendationer

### Omsorgsnämnden

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att omsorgsnämnden till viss del säkerställt en ändamålsenlig styrning och intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att det finns dokumenterade riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier inom assistansersättning och hemtjänst. Vi bedömer dock att befintliga dokument behöver kompletteras med rutiner för bakgrundskontroller av utförare och anställda, liksom rutiner för uppföljning och kontroll av hemtjänstleverantörer.

Vidare bedömer vi att det saknas dokumenterade riktlinjer och rutiner för åtgärder som ska vidtas vid faktiska misstankar om välfärdsbedrägerier, samt kriterier för vad som ska betraktas som faktisk misstanke om oegentligheter. Vi bedömer också att delegationsordningen behöver kompletteras med vem som är ansvarig för att upprätta en polisanmälan mot en privat utförare.

Vår bedömning är även att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att medarbetare och chefer på ett systematiskt sätt, erbjuds kompetenshöjande insatser avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att en god kännedom om välfärdsbedrägerier är en viktig del för att förebygga och upptäcka misstänkt välfärdsbrottslighet.

Vi bedömer det som positivt att nämnden beaktat risken för välfärdsbedrägerier i riskanalys och internkontrollplan för 2022, samt har upprättat egenkontroller i form av aktgranskningar. Detta är viktiga komponenter för en god intern kontroll inom området.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi omsorgsnämnden att:

- Tillskapa rutiner för uppföljning av LSS-brukares behov för att utvärdera eventuella behovsförändringar.
- Komplettera befintliga dokument med rutiner för bakgrundskontroller av utförare och anställda, liksom rutiner för uppföljning och kontroll av hemtjänstleverantörer
- Säkerställa att det finns rutiner och åtgärdsplaner vid misstanke om välfärdsbedrägerier.
- Initiera en översyn av delegationsordningen avseende ansvar vid beslut om anmälan gällande bidragsbrott och bedrägerier.
- Säkerställ att delegationsordningen är känd i organisationen.
- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att tillförsäkra sig kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

### Nämnden för arbete och välfärd

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden för arbete och välfärd till viss del säkerställt en ändamålsenlig styrning och intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi bedömer att nämnden för arbete och välfärd inte i tillräcklig utsträckning beaktat risken för välfärdsbedrägerier i 2022 års riskanalys. Vi bedömer samtidigt att det finns tydligt dokumenterade riktlinjer, rutiner, kontrollaktiviteter och förebyggande aktiviteter avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier inom ekonomiskt bistånd. Vi bedömer att det är tydligt reglerat genom rutiner och delegationsordning hur ett upptäckt eller misstänkt välfärdsbedrägeri ska hanteras. Vi bedömer emellertid att nämnden inte i tillräcklig utsträckning har säkerställt att medarbetare och chefer på ett systematiskt sätt, erbjuds kompetenshöjande insatser avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vidare bedömer vi att en god kännedom om välfärdsbedrägerier är en viktig del för att förebygga och upptäcka misstänkt välfärdsbrottslighet.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi nämnden för arbete och välfärd att:

- Säkerställa att en riskanalys specifikt inriktad på riskerna för oegentligheter inklusive välfärdsbedrägerier återkommande genomförs och dokumenteras.
- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att tillförskansa sig kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.



**Växjö kommun**

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2023-05-11

Datum som ovan

KPMG AB

Helena Hansson  
*Kommunal revisor*

John Martinsson  
*Kommunal revisor*

Sofie Ernerudh  
*Kommunal revisor*

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.